

Joan Perucho: «Josep Maria Subirachs a la Sagrada Família», *Avui*, 11 de maig de 1995, p. C4

Totes les forces de la natura desconcerten, i Antoni Gaudí és una força de la natura trobada, però, per lleis inexorables. L'arquitectura d'Antoni Gaudí desconcerta a qui, per primera vegada, la contempla. Però no és un espectacle gratuït, com no ho és la natura. Les fulles, per exemple, de la figuera que tinc al meu hort d'Albinyana són espectacles imprevisibles, però matemàtics en llur ordenada successió. La natura no s'equivoca mai: la figuera sempre fa les mateixes fulles, mai no les fa de morera o de llimoner. Obeeix una llei soterrada, impresa en la seva arquitectura interior, com Gaudí ho fa en la seva. Joan Veny, sabent la satisfacció que em produeixen aquests fets, m'ha enviat, fa uns dies, un llibre en el qual ha posat el pròleg i que tracta del tema. Diu que admira la rotunditat de la botànica, de la seva capçada estival i la seva blanca nuditat hivernenca, com l'esbós *d'un poema*. Això passa amb Gaudí, que té un moviment geològic d'una arquitectura interior, matemàticament concebuda, que se'ns ofereix com un poema imprevisible. Això desconcerta la gent.

Aquest desconcert també es produeix respecte als artistes que s'acosten a aquestes obres per tal de complementar-les –com passà incivilitzadament amb el gran escultor Josep Maria Subirachs–, car també provoquen naturalment un desconcert, presumible llur desenllaç solament als *happy few*. Són compreses en la seva essència així que passa el temps necessari per adaptar la sensibilitat a la dicció singular. L'esperit de Subirachs hi és present en perfecte unió amb l'esperit de Gaudí. Estem, doncs, davant del fenomen que es produeix sempre en aquests casos, després de produir-se una efectiva concordança en l'objectiu de dues fortes personalitats. Ara hem vist el gran portal de la Sagrada Família. Les escultures de Subirachs van seguint el fil teològic que sorgeix de les necessitats litúrgiques del conjunt arquitectònic. Hi ha una corba evolutiva normal des de la fossilització d'aquelles portes de l'església d'Astorga als símbols figuratius de la Sagrada Família. Aquest denominador comú és la força geològica, el poder esclatant de representació. Com a *La consagració de la primavera* stravinskyana, es produeix un moviment sísmic, allò que fa emparentar la música amb l'arquitectura, tal com descobrí, ja fa molts anys, la sagacitat crítica de Paul Valéry. Hi ha un eco en tot això, amagat en la natura, segons la saviesa de Déu, com volia Gaudí.

Aquest ordre de coses comporta, com hem dit, la mobilitat. La mecànica, moderna va néixer precisament quan va donar-se l'expressió matemàtica. Zubiri deia que, quan un grec s'enfrontava amb el moviment, la seva ment es disparava vers quelcom que esdevé divers. És com la clausura que es construí sant Simeó Estilita, en què visqué tres anys, abans de pujar a la columna, vers les multituds.

La imatgeria de Subirachs presenta, d'acord amb l'arquitectura gaudiniana sagrada, un caràcter ciclòpic, petri, portador d'una força irresistible i hieràtica que l'entronquen amb l'estatuària cristiana antiga, remota en el temps i en els orígens. Les imatges es mantenen vigilants, expectants en la llunyania els esdeveniments de l'escriptura i les estructures profanes del món. A vegades, però, es presenten (gairebé sempre) com a portadors de la fe incommovible, flanquejades per signes inquietants, vingudes de confrontacions èpiques, com els guerrers que sorgeixen a la nostra mirada recordant les estranyes presències de la Pedrera, de les quals ja s'ha remarcat llur caràcter agressiu i simbòlic.

Herta Wescher ha dit de la imatgeria de Josep Maria Subirachs que *"surprend par son originalité comme par sa richesse"*, i que les seves escultures *"toutes animées d'une secrète ferveur, elles s'imposent sans détour au spectateur, dans leur évidence, comme le fruit même du dramatique combat que s'y livrent l'ombre et la lumière, la sensualité et la grâce, le lyrisme et l'ascèse"*.

Ja fa molts anys, vaig veure en Josep Maria Subirachs una profunditat visionària i aterridora: formes espectrals, petges fossilitzades el sentit de les quals es perd en la foscor dels segles, un batec sec i mineral que se sent en el silenci de la nit. Tot això persisteix, ara. Aleshores vaig creure que aquest artista descobria les arrels perdudes del Gènesi. Amb la veu del psalmista semblava –i diu- que la terra aixopluga l'home que hi neix i hi mor. Tot fructifica, però tot es podreix en la terra. La terra marca les coses que se separen d'ella amb l'empremta del seu poder primigeni. Hi ha un gust pel que és tàctil, pel que és corpori, limitat, pel que té una presència física extraordinàriament saturada i incontrastable.

Aquest és un centre expiatori, aquest és el temple expiatori de la Sagrada Família, bastit per Antoni Gaudí amb el suport de la pietat ciutadana.

Ell es va morir en l'intent, atropellat per un tramvia en la via pública. Veiem les seves imatges de penitent, amb els ciris encesos contra els ors fatigats dels altars, de les processons. La façana de la Passió és la façana de la mort. Subirachs en fa una reflexió que desenvolupa plàsticament seguint les corbes d'una s horitzontal. Per què va morir el Crist? Quan mor un home en plena lluita per la seva pàtria o és abatut per un cop del destí, coneixem exactament els motius pels quals va morir. No hi ha dubte que les darreres ramificacions d'aquests esdeveniments estan embolcallades pel misteri, com la mateixa existència. Sant Pau ens diu que Crist ens ha redimit amb la seva mort. Però Romano Guardini es pregunta què significa *redimir*? Aquí comença el procés teològic.

Subirachs ens descriu les escenes de la Passió en tres nivells (la s horitzontal). El primer comença amb el sopar amb els deixebles, el bes traïdor

de Judes, la flagel·lació, la negació de Pere, el judici del magistrat Ponç Pilat. En el segon nivell, hi veiem Simó de Cirenea ajudant Crist, Jesús arrossegant la Creu, els soldats i la Verònica que no té rostre, l'impressionat Longí a cavall. En el darrer nivell es presenten els soldats jugant-se la túnica inconsútil, la patètica crucifixió que redimeix la humanitat i, per fi, l'enterrament. En aquesta façana, l'escultor ens dóna el punt àlgid de la vida de Crist. És la força que corona la situació actual del temple creat pel geni d'Antoni Gaudí.